

ISSN (Print) 2616-678X
ISSN (Online) 2663-1288

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің

ХАБАРШЫСЫ

BULLETIN

of L.N. Gumilyov
Eurasian National University

ВЕСТНИК

Евразийского национального
университета имени Л.Н. Гумилева

ФИЛОЛОГИЯ сериясы
Серия **ФИЛОЛОГИЯ**
PHILOLOGY Series

№2(127)/2019

1995 жылдан бастап шығады

Издается с 1995 года

Founded in 1995

Жылына 4 рет шығады

Выходит 4 раза в год

Published 4 times a year

Нұр-Сұлтан, 2019

Nur-Sultan, 2019

Нур-Султан, 2019

Бас редакторы **Дихан Қамзабекұлы**
филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА академигі (Қазақстан)

Бас редактордың орынбасары **Шолпан Жарқынбекова**
филология ғылымдарының докторы, проф. (Қазақстан)

Редакция алқасы

Аскер оғлы Рамиз	Ф.ғ.д., проф. (Әзербайжан)
Ақматалиев Абдылдажан	Ф.ғ.д., проф. (Қырғызстан)
Бахтикиреева Улданай	Ф.ғ.д., проф. (Ресей)
Беженару Людмила	Ф.ғ.д., проф. (Румыния)
Бейсембаева Жанаргүл	Ф.ғ.к. (Қазақстан)
Біжкенова Айгүл	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Жақыпов Жантас	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Журавлева Евгения	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Жаң Динжиң	PhD, проф. (Қытай)
Ескеева Мағрипа	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Ержласун Гүлжанат	PhD, ассоц. проф. (Түркия)
Қасқабасов Сейіт	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Негимов Серік	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Нұрғали Қадиша	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Нуриева Фануза	Ф.ғ.д., проф. (РФ, Татарстан)
Райхл Карл	Ф.ғ.д., проф. (Германия)
Рахманов Носимхан	Ф.ғ.д., проф. (Өзбекстан)
Риверс Уильям Патрик	PhD, проф. (АҚШ)
Сәтенова Серікгүл	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Султанов Казбек	Ф.ғ.д., проф. (Ресей)
Тәжібаева Сәуле	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Хисамитдинова Фирдаус	Ф.ғ.д., проф. (РФ, Башқұртстан)
Чернявская Валерия	Ф.ғ.д., проф. (Ресей)
Шәріп Амантай	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Шәріпова Гүлбану	Ф.ғ.к., доцент м.а. (Қазақстан)
Экиджи Метин	PhD, проф. (Түркия)
Янковский Генрих	PhD, проф. (Польша)

Редакцияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қ.Сәтбаев к-сі, 2, 408 б.

Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31-413)

E-mail: vest_phil@enu.kz

Жауапты редактор, компьютерде беттеген: Илияс Құрманғалиев

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы. ФИЛОЛОГИЯ сериясы
Меншіктенуші: ҚР БжҒМ «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» ШЖҚ РМК
ҚР Ақпарат және коммуникациялар министрлігінде 27.03.2018 ж. №16996-Ж тіркеу куәлігімен тіркелген.
Мерзімділігі: жылына 4 рет. Тиражы: 35 дана
Типографияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қажымұқан к-сі, 12/1,
тел.: +7(7172)709-500 (ішкі 31413)

© Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

Editor-in-Chief **Dikhan Kamzabekuly**
Doctor of philology, academician of NAS RK (Kazakhstan)

Deputy Editor-in-Chief **Zharkynbekova Sholpan**
Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)

Editorial board

Asker ogly Ramiz	Doctor of philology, Prof. (Azerbaijan)
Akmataliyev Abdildajan	Doctor of philology, Prof. (Kyrgyzstan)
Bakhtikireeva Uldanai	Doctor of philology, Prof. (Russia)
Beisembayeva Zhanargul	Can. of philology (Kazakhstan)
Bezhenaru Lyudmila	Doctor of philology, Prof. (Romania)
Bizhkenova Aigul	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Chernyavskaya Valeriya	Doctor of philology, Prof. (Russia)
Erzhiasun Güljanat	PhD, assos. Prof. (Turkey)
Yeskeyeva Magripa	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Henryk Jankowski	PhD, Prof. (Poland)
Kaskabassov Seit	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Khisamitdinova Firdaus	Doctor of philology, Prof. (RF, Bashkortostan)
Metin Ekiji	PhD, Prof. (Turkey)
Negimov Serik	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Nurgali Kadisha	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Nurieva Fanuza	Doctor of philology, Prof. (RF, Tatarstan)
Reichl Karl	Doctor of philology, Prof. (Germany)
Rakhmanov Nasimhon	Doctor of philology, Prof. (Uzbekistan)
Rivers William Patrick	PhD, Prof. (USA)
Satenova Serikkul	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Sultanov Kazbek	Doctor of philology, Prof. (Russia)
Sharip Amantay	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Sharipova Gulbanu	Can. of philology, assos. Prof. (Kazakhstan)
Tazhybayeva Saule	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Zhakypov Zhantas	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Zhang Dingjing	PhD, Prof. (China)
Zhuravleva Yevgeniya	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)

Editorial address: 2, Satbayev str., of. 408, Nur-Sultan, Kazakhstan, 010008
Tel.: +7(7172) 709-500 (ext. 31-413)
E-mail: vest_phil@enu.kz

Executive editor, computer layout: Ilyas Kurmangalyev

Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University PHILOLOGY Series

Owner: Republican State Enterprise in the capacity of economic conduct «L.N.Gumilyov Eurasian National University» Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan

Registered by Ministry of Information and Communication of the Republic of Kazakhstan. Registration certificate No 16996-Ж from 27.03.2018

Periodicity: 4 times a year Circulation: 35 copies

Address of printing house: 12/1 Kazhimukan str., Nur-Sultan, Kazakhstan 010008; tel.: +7(7172) 709-500 (ext. 31413)

© **L.N. Gumilyov Eurasian National University**

Главный редактор **Дихан Камзабекулы**
доктор филологических наук, академик НАН РК (Казахстан)

Зам. главного редактора **Шолпан Жаркынбекова**
доктор филологических наук, проф. (Казахстан)

Редакционная коллегия

Аскероглы Рамиз	Д.ф.н., проф. (Азербайджан)
Акматалиев Абдылдажан	Д.ф.н., проф. (Киргизстан)
Бахтикиреева Улданай	Д.ф.н., проф. (Россия)
Беженару Людмила	Д.ф.н., проф. (Румыния)
Бейсембаева Жанаргуль	К.ф.н. (Казахстан)
Бижкенова Айгуль	Д.ф.н., проф. (Казахстан)
Жакыпов Жантас	Д.ф.н., проф. (Казахстан)
Жан Динжин	PhD, проф. (Китай)
Журавлева Евгения	Д.ф.н., проф. (Казахстан)
Ескеева Магрипа	Д.ф.н., проф. (Казахстан)
Ержласун Гульжанат	PhD, ассоц. проф. (Турция)
Каскабасов Сейит	Д.ф.н., проф. (Казахстан)
Негимов Серик	Д.ф.н., проф. (Казахстан)
Нургали Кадиша	Д.ф.н., проф. (Казахстан)
Нуриева Фануза	Д.ф.н., проф. (РФ, Татарстан)
Райхл Карл	Д.ф.н., проф. (Германия)
Рахманов Насимхон	Д.ф.н., проф. (Узбекистан)
Риверс Уильям Патрик	PhD, проф. (США)
Сатенова Серикгуль	Д.ф.н., проф. (Казахстан)
Султанов Казбек	Д.ф.н., проф. (Россия)
Тажибаева Сауле	Д.ф.н., проф. (Казахстан)
Хисамитдинова Фирдаус	Д.ф.н., проф. (РФ, Башкортостан)
Чернявская Валерия	Д.ф.н., проф. (Россия)
Шарип Амантай	Д.ф.н., проф. (Казахстан)
Шарипова Гульбану	К.ф.н., и.о. доцент (Казахстан)
Экиджи Метин	PhD, проф. (Турция)
Янковский Хенрих	PhD, проф. (Польша)

Адрес редакции: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. К.Сатпаева, 2, каб. 408

Тел.: +7(7172) 709-500 (вн. 31-413)

E-mail: vest_phil@enu.kz

Ответственный редактор, компьютерная верстка: Ильяс Курмангалиев

Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. Серия ФИЛОЛОГИЯ

Собственник: РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК

Зарегистрирован Министерством информации и коммуникаций РК под номером №16996-Ж от 27.03.2018г.

Периодичность: 4 раза в год Тираж: 35 экземпляров

Адрес типографии: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Кажимукана, 12/1, тел.: +7(7172)709-500

(вн. 31413)

© Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева

Мазмұны

Фольклор және әдебиеттану

<i>Аймұхамбет Жанат, Исебаева Аяужан.</i> Ертегілердегі «Жер асты әлеміне саяхаттау» мотиві777.....	8-14
<i>Аққұлы Сұлтан Хан, Жұмагүл Сағымбай, Кемеңгер Қайырбек.</i> Алаштың рухани мұрасындағы ашаршылық туралы тың деректер (1932-33 жылдар)	15-21
<i>Арыққарақызы Еркегүл.</i> Ақыт Үлімжіұлының «Мұнаджат хази әл-Хажат» туындысы (идеялық ерекшелігі)	22-28
<i>Әшімхан Талдаубек.</i> Тәуелсіздік әдебиеті контексіндегі Рамазан Тоқтаровтың «Абайдың жұмбағы» роман-хамсасы	29-35
<i>Байтанасова Қарлығаш, Нұрлыбек Гүлбану.</i> Қазіргі қазақ прозасындағы фольклорлық мотивтер	36-44
<i>Ғұбайдуллина Айжан, Қорғанбеков Болат.</i> «Дариға қыз» және «Қисса Шәһизинда» дастандарының поэтикасы мен типологиясы	45-51
<i>Жанысбекова Элмира.</i> Қазақстанның қазіргі заман прозасындағы антикалық және інжілдік бейнелер мен сарындар	52-63
<i>Қамзабекұлы Дихан.</i> Түрік танзиматы: заман шындығының әдебиеттегі көрінісі	64-74
<i>Нуртаева Гүлнура, Үсен Айгүл.</i> Мұқағали Мақатаев поэзиясындағы ұлттық мотивтер	75-83
<i>Оразбай Сәуле.</i> Орхон-Енисей ескерткіштері мәтіндеріндегі тарихи тұлғалар бейнесі.....	84-90
<i>Теміртас Гүлсезім, Кемеңгер Қайырбек.</i> Сұлтанбек Қожанұлының қаламгерлік қызметі мен шығармашылығы	91-97
<i>Хамзина Қарлығаш, Қалыбекова Қаламқас, Күлейменова Ләйла.</i> Мағжан Жұмабаев поэзиясының типологиялық құрылымы	98-106
Лингвистика және әдістеме	
<i>Алиханқызы Гулия, Ахметбек Гүлжан.</i> Қытай тілін шетел тілі ретінде оқыту әдістері	107-115
<i>Аишаф Мұхаммед Аттия.</i> Мәдениетті лингвомәдени антропонимдер арқылы түсіну (орыс және араб антропонимдері негізінде)	116-121
<i>Гришина Арина, Гиздатов Газинұр.</i> АҚШ-тың қазіргі медиалық дискурсындағы мәдени кодтар	122-128
<i>Құлтанова Жанара, Құсайынова Райса.</i> Коммуникативтік мінез-құлық мәдениеті және ұлттық (этникалық) стереотиптер	129-134
<i>Жарқынбекова Шолпан, Оразаева Құралай, Петкова Сильвия, Қожамқұлова Гүлмира.</i> Студенттік орталықтандырылған білім беру және тиімді оқыту ортасы	135-146
<i>Ерланова Мадина, Жүнісова Жаңыл.</i> Қазіргі орыс тіліндегі бейузуал лексиканың сөзжасамдық әлеуеті	147-156
<i>Бейсенова Назерке, Исенова Фатима.</i> Бақыт Қайырбековтің лирикасындағы «махаббат» бейнесінің концептуалдық мазмұндағы жалпыадамзаттық және ұлттық тұжырымдамасы ..	157-162
<i>Қарагұлова Балгенже.</i> Қазіргі тіл білімінде жаңа сөздерді зерттеудің негізгі бағыттары.....	163-171
<i>Қалибекұлы Толқын.</i> Қытай және қазақ тілдерінің сөз тіркестеріндегі байланысу тәсілдері мен түрлері	172-184
<i>Манапбаева Жаннура, Сейденова Сәуле.</i> Реалияларды өзге тілдерге аудару барабарлығы (Смағұл Елубайдың «Ақ боз үй» романының орыс, ағылшын тіліндегі аудармалары)	185-192
<i>Өтелбай Гүлбайра.</i> М. Дулатұлының «Есеп құралы»: ұмытылған терминдердің мәні мен мәртебесі	193-200
<i>Смағұлова Гүлшат, Мұхаметқалиева Гүлнұр, Мұртаза Анипа, Балтабаева Гауһар.</i> Ислам терминологиясының Шығыс мәдениетіне енуі: Қытай	201-209
<i>Шәріп Амантай.</i> Қазақ поэзиясындағы «Жер-Ана» архетипі: генезис және трансформация	210-217

Contents

Folklore and Literary Studies

<i>Aimukhambet Zhanat, Issebayeva Ayauzhan.</i> Motive «Zher asty alemine sayachattay» («A travel to the underground world») in fairy tales	8-14
<i>Akkuly Sultan Khan, Zhumagul Sagymbay, Kemengger Kaiyrbek.</i> New facts about the famine in Alash's spiritual heritage (1932-33 years)	15-21
<i>Arykkarakysy Erkegul.</i> Produced by Akyt Ulimzhiuly «Munadzhat chazi al-Chazhat» (ideo feature)	22-28
<i>Ashimhan Taldaubek.</i> Roman-Hamza «Abaidyn zhumbagy» («Abai's mystery») of Ramazan Toktarov in the Context of Non-Sufficient Literature	29-35
<i>Baytanasova Kharlygash, Nurlybek Gulbanw.</i> Folkloric motives in modern Kazakh prose	36-44
<i>Gubaidullina Aizhan, Korganbekov Bolat.</i> Poetics and typology of the epics «Dariga khyz» («Dariga gir») and «Kissa Shachzinda» («Kissa Shaxzinda»)	45-51
<i>Zhanyzbekova Elmira.</i> Antique and biblical images and motifs in the modern Kazakhstani prose ..	52-63
<i>Kamzabekuly Dikhan.</i> Turcic tanzimat: a reflection of the age reality in literature	64-74
<i>Nurtayeva Gulnura, Usen Aigul.</i> The national motive in the poetry of Mukagali Makatayev ..	75-83
<i>Orazbai Saule.</i> An image of historical figures in the texts of Orkhon-Yenisei monuments	84-90
<i>Temirtas Gulsezim, Kemenger Kairbek.</i> Writing activities and creativity Sultanbek Kozhanov	91-97
<i>Khamzina Karlygash, Kalybekova Kalamkas, Kuleimenova Laila.</i> Typological structure of the poetry of Magzhan Zhumabayev	98-106

Linguistics and methodics

<i>Alikhankyzy Gulya, Akhmetbek Gulzhan.</i> Modern methods of teaching Chinese as a foreign language	107-115
<i>Attia Ashraf Mohamed.</i> Understanding culture through the prism of linguistic anthroponyms (Based on Russian and Arab anthroponyms)	116-121
<i>Grishina Arina, Gizdatov Gazinur.</i> Cultural codes in the modern media discourse of the USA ..	122-128
<i>Kultanova Zhanara, Kussainova Raisa.</i> Cultural and National (ethnic) stereotypes of Communicative behavior	129-135
<i>Zharkynbekova Sholpan, Urazayeva Kuralai, Petkova Sylvia, Kozhamkulona Gulmira.</i> Student-centered learning and effective learning environment	135-146
<i>Yerlanova Madina, Zhunusova Zhanyl.</i> Word-forming potential of non-usual dictionary in modern Russian language	147-156
<i>Beisenova Nazerke, Issenova Fatima.</i> The theme of «love» in the common human and ethnic concepts of the poet Bachyt Kairbekov	157-162
<i>Karagulova Balgenzhe.</i> New directions of neologisms research in modern linguistics	163-171
<i>Kalibekuly Tolkyn.</i> Ways of phrases formation and phrases classification in Chinese and Kazakh languages	172-184
<i>Manapbayeva Zhannura, Seidenova Saule.</i> Adequacy of translating realia into other languages (based on Smagul Yelubay's novel 'Ak boz uy' and its translations in the Russian and English languages)	185-192
<i>Otelbay Gulbaira.</i> «Esep kuraly» («Math textbook») of Mirzhakup Dulatuly: the meaning and status of forgotten terms	193-200
<i>Smagulova Gulshat, Mukhametkaliyeva Gulnur, Murtaza Anipa, Baltabaeva Gauchar.</i> Integration of Islamic terminology in Eastern culture: China	201-209
<i>Sharip Amantai.</i> The archetype «Zher-Ana» («Mother Earth») in Kazakh poetry: the genesis and transformation	210-217

Содержание

Фольклор и литературоведение

<i>Аймухамбет Жанат, Исебаева Аяужан.</i> Мотив «Жер асты әлеміне саяхаттау» («Путешествие в подземный мир») в сказках	8-14
<i>Аккулы Султан Хан, Жумагул Сагымбай, Кеменгер Кайырбек.</i> Новые данные о голодоморе в идеологических наследиях Алаша (1932-33 годы)	15-21
<i>Арыккарақызы Еркегуль.</i> Произведение Акыта Улимжиулы «Мунаджат хази аль-Хажат» (идейные особенности)	22-28
<i>Ашимхан Талдаубек.</i> Роман-хамса Рамазана Токтарова «Абайдың жұмбағы» («Тайна Абая») в контексте независимой литературы	29-35
<i>Байтанасова Карлыгаи, Нурлыбек Гулбану.</i> Фольклорные мотивы в современной казахской прозе	36-44
<i>Губайдуллина Айжан, Корманбеков Болат.</i> Поэтика и типология поэм «Дариға қыз» и «Қисса Шаһизинда»	45-51
<i>Жанысбекова Эльмира.</i> Античные и библейские образы и мотивы в современной прозе Казахстана	52-63
<i>Камзабекулы Дихан.</i> Тюркский танзимат: отражение действительности в литературе.....	64-74
<i>Нуртаева Гулнура, Усен Айгуль.</i> Национальные мотивы в поэзии Мукагали Макагаева	75-83
<i>Оразбай Сауле.</i> Образы исторических деятелей в текстах орхон-енисейских памятников	84-90
<i>Темиртас Гульсезим, Кеменгер Кайырбек.</i> Писательская деятельность и творчество Султанбека Кожанова	91-97
<i>Хамзина Карлыгаи, Қалыбекова Каламкас, Қулейменова Лейла.</i> Типологическая структура поэзии Магжана Жумабаева	98-106

Лингвистика и методика

<i>Алиханқызы Гулия, Ахметбек Гулжан.</i> Современные методы преподавания китайского как иностранного языка	107-115
<i>Аттия Ашираф Мохаммед.</i> Понимание культуры сквозь призму лингвоантропонимов (на материале русских и арабских антропонимов)	116-121
<i>Гришина Арина, Гиздатов Газинур.</i> Культурные коды в современном медиадискурсе США... ..	122-128
<i>Култанова Жанара, Кусаинова Райса.</i> Культурные и национальные (этнические) стереотипы коммуникативного поведения	129-134
<i>Жаркынбекова Шолпан, Уразаева Куралай, Петкова Сильвия, Кожамкулова Гульмира.</i> Студентоцентрированное обучение и эффективная обучающая среда	135-146
<i>Ерланова Мадина, Жунусова Жаныл.</i> Словообразовательный потенциал неuzuальной лексики в современном русском языке	147-156
<i>Бейсенова Назерке, Исенова Фатима.</i> Общечеловеческое и этническое в концептуальном содержании образа «любовь» в лирике Бахыта Каирбекова	157-162
<i>Карагулова Балгенже.</i> Основные исследования неологизмов в современном языкознании	163-171
<i>Калибекулы Толкын.</i> Способы и виды связи словосочетаний в китайском и казахском языках	172-184
<i>Манапбаева Жаннура, Сейденова Сауле.</i> Адекватность передачи реалий на другие языки (на основе романа Смагула Елубая «Ак боз уй» и его переводов на русский и английский языки)... ..	185-192
<i>Өтелбай Гүлбайра.</i> «Есеп құралы» («Учебник по математике») Миржакупа Дулатулы: значение и статус забытых терминов	193-200
<i>Смагулова Гульшат, Мухаметкалиева Гулнур, Муртаза Анипа, Балтабаева Гаухар.</i> Интеграция исламской терминологии в Восточной культуре: Китай	201-209
<i>Шарип Амантай.</i> Архетип «Жер-Ана» («Мать-Земля») в казахской поэзии: генезис и трансформация	210-217

FTAMP 16.21.49

Сәуле Оразбай

Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті-Елбасы атындағы
Ұлттық қорғаныс университеті, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
(E-mail: Saule0703@mail.ru)

Орхон-Енисей ескерткіштері мәтіндеріндегі тарихи тұлғалар бейнесі

Аңдатпа. Мақала Орхон-Енисей жазба ескерткіштері мәтініндегі қағандар мен қолбасыларды әскери тұлға ретінде саралауға бағытталған. Тарихи тұлғалардың сапалық ерекшеліктерін сипаттайтын тілдік бірліктер лексикалық, синтаксистік, мәнмәтіндік деңгейде қарастырылады. Қағандар мен қолбасыларға тән антропонимдердің семантикасы негіздері сараланып, VII-IX ғасырларда өмір сүрген түркі дүнесінің әскери тұлғалары анықталады.

Батырлардың мәртебесі осы көне түркілердің жазба ескерткіштерінен бастау алғаны айқындалды. Батырлардың өзіне тән әлеуметтік нормалары, өзін-өзі ұстау ережелері, өзінің идеологиялары, өзінің ерекше өмір-салты, өзінің әскери этикасы, өздеріне ғана тән әдеттері, дәстүрлері, көшпелі қоғам топтары арасында өзара қарым-қатынастары айтылды.

Жырларда ата-бабасынан мирас ретінде қабылдап одан әрі елді басқара отырып, елді жаудан құтқаруды, ата-баба өсиетін бұлжытпай орындайтын тұлғалар топтастырылды. Жауынгердің мақсаты мен тағдыры халық тағдырымен ұштасып жатқаны өзектелді.

Түйін сөздер: тұлға, антропоөзектік, тіл, әскери сөздер, қаған, әскери қолбасшы, соғыс.

DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-678X-2019-127-2-84-90>

Кіріспе. Түркі халықтарының рухани құндылықтары қатарындағы ерекше қасиеттердің бірі – елін, жерін қорғаған батырларды қастерлеп, келер ұрпаққа үлгі ету ежелгі дәуірлерден бері ұласып келе жатқан игі дәстүр. Көне түркілердің өмірлік ұстанымдары мен салт-дәстүрі айқын көрініс тапқан VI-IX ғғ. түркі ескерткіштері түрк елі мен жер-суын қорғаған қағандар мен әскери қолбасшылар, батырлар тұлғасының мазмұнын ашуға мүмкіндік беретін бірден-бір жазба дереккөз болып табылады. Тасқа таңбаланып, мәңгілікке жазылған Орхон-Енисей және Талас жазба ескерткіштерінде мазмұндалған ерлік тарихы қайталанбас өр рух пен ата-бабаларымыздың дүниетанымынан, құндылықтарынан, озық мәдениетінен сыр шертеді. Жалпытүркілік тарихи тұлғалардың сапалық ерекшеліктерін саралау, тұлға бейнесін сомдайтын тілдік бірліктердің лексикалық мазмұнын ашу түркі тіл біліміндегі өзекті мәселелер қатарынан орын алады.

Ұлы дала тарихы тұлғалар тарихымен тығыз байланысты, әлемдік өркениетте өзіндік орны бар көптеген ұлы тұлғалар да ұлы дала перзенттері: «Ұлы дала әл-Фараби мен Ясауи, Күлтегін мен Бейбарыс, Әз-Тәуке мен Абылай, Кенесары мен Абай және басқа да көптеген ұлы тұлғалар шоғырын дүниеге әкелді» [1, 1 б.]. Қазақтың шежірелік зердесінде адам – тарихтың негізгі тұлғасы, ал, адам сапасы – тарихтың қозғаушы күші ретінде көрініс береді. Әрбір адам ата-анасының ғана перзенті емес, сонымен бірге тарихи этностың да бір бөлігі. Яғни, шежірелік зердеде этнос тарихы жеке адамнан тыс қарастырылмайды, керісінше, адам әулетінің өмірбаяны ретінде қарастырылады. Адамдардың қоршаған ортаға икемделуіне, дүниетанымының кеңеюіне, ойлау қабілетінің дамуына сәйкес әлеуметтік жағдайға әсер етуі әр этностың өзіне ғана лайық дара мәдениетін қалыптастыруына ықпал етеді. Бұл *Тарих – Этнос – Тұлға* үштігіне негізделетін жалпыадамзаттық тарихи даму үдерісінің қазақ дүниетанымындағы көрінісін сипаттайды. Қазақы дүниетаным мен

мәдениеттің тарихи бастауын құрайтын Орхон, Енисей ескерткіштері мен қазақ халқының ауыз әдебиеті үлгілеріндегі, шежірелеріндегі әскери қолбасшылар мен батыр-жауынгерлер тұлғасының сапалық мазмұнының сәйкес келіп жатуы жалпытүркілік Жауынгерлік концептінің ортақ желісін айқындайды. Батырлық пен ерлікті насихаттау, мифологиялық бейнелер мен тарихи тұлғаларды ардақ тұту қазақ халқының ертегілері мен аңыздары, эпостық жырлары арқылы да ұрпақтан-ұрпаққа үздіксіз жалғасып келеді.

Мәселенің зерттелуі мен талдануы. Көне түркі жазба ескерткіштердің басты кейіпкерлері – хандар мен бектер, батырлар. Түркілер тарихында өзіндік орны бар, ел үшін қызмет еткен хандар мен бектердің, қолбасшылардың ата-тегі, өмір сүрген ортасы, тарихқа ықпалы, дара болмысын құрайтын жеке қасиеттері, елінің жанашыры, туған жерінің қорғаушысы ретіндегі тұлғалық сапасын бейнелейтін тілдік бірліктер лексемалық деңгейде де, синтаксистік деңгейде де, мәнмәтіндік деңгейде де кездеседі. Тұлға мазмұнының айқындайтын лексемалық деңгейдегі тілдік бірліктерді негізінен антропонимдер құрайды. «*Kisi atary qogamnyñ damu kezenci, onyñ mädeniety men etnologiyasy, sayasy-ekonomikalıyq kүй-jajy, qogamdyq құрылысы жөнінде қыруар мағлұматқа ие*» [2, 43 б.]. Көне түркілердің елге, атамекенге деген құрметі титулдық антропонимдердің құрылымы мен мағынасынан да айқын көрінеді. «Қағанатты қайтадан қалпына келтірген, елдің басын біріктіріп, халықтың әл-ауқатын көтерген, елді әділ басқарған билеушілердің атына е/ел лексемасын қосып айту дәстүрі қалыптасқан. Осы атаққа ие болғандар: Ел-етміш Бумын қаған, Ел-теріс Құтлық қаған, Ел-етміш Білге Турайын қағандар. Көне түркі дәуірінде өмір сүрген тарихта қайталанбас орны бар әскери тұлғалар:

Бөгу қаған – Қапаған қағанның үлкен ұлы, қырық мыңдай әскерді басқарған ірі қолбасшы. **Көне түркілер «Тәңірлік діннің» атауын «Бөке/Бөгү» деп атаған, сондықтан Тәңірлік діннің бас өкілі ретінде Бөке/Бөгү қағанға «Бөке/Бөгү» деп ардақтап лайықты ат қойған.** Бөгу қаған тайпаларды басқарушы және елдің қамын ойлайтын саясаткер қызметін ойдағыдай атқарып отырған. Мысалы, Түй-ұқұқ жырында Бөгу қағанның елді жаулардан қорғаудың алдын алу әдістерінен хабардар екенін көреміз: ***Oluruñ tijin temis. Jelme qarayu edgüti urıyul, basytma!-temis. Bögü qayan bañaru ança ajdymys. Apa tarqanñaru içre sab ydmys. Bilige Tuj-uquq ajju ol, öz ol añlar. «Отыра беріңдер», депті. Ауыспалы қарауылды жақсы қой. Қапыда басып қалмасын! – депті. Бөгү қаған маған былай айтты: «ана-тарханға құпия сөз жолдапты [сонда]: Білге Түй-ұқұқ айлакер, ол өзі-ақ аңғарар»*** (Түй. I. 34) [3, 317-318 б.].

Бумын қаған – алғашқы Түрік қағанатының негізін қалаушы, 542 жылдан бастап 558 жылға дейін түркі елінің қағаны болған. Бумын қаған басқарған кезеңде түркі тайпаларының саяси-әлеуметтік тұрмысы тұрақты жағдайда болған. Бумын тарихқа Түрік қағанатын орнатушы және Елхан немесе Ел-етміс лауазымдарымен иеленген қаған. Бумынның бала кезіндегі есімі ұмытылып, түркі халықтарының қамын ойлап, жасаған ерліктеріне қарай Елхан есімімен танымал болған. Бумын қағанның әкесі түркі тілдес тайпалардың көсемі болған, әкесі қайтыс болғаннан кейін мұрагерлік жолмен таққа отырады. Бумынды қытай жазбаларында Тумын қаған деп атаған. Бумын қағанның таққа отырып, еліне қамқор болғанын Күлтегін жырында айтылады. Мысалы, ***üze kök teñri, asra jayuz jer qylyntuqda ekin ara kisi oñly qylynmys. Kisi oñlynda üze eñüm apam bumyn qayan, istemi qayan olurmys. Olurypan türük bodunyn elin, törüsün tuta birmis, iti birmis. «Жоғарыда көк Тәңірі, төменде қара жер жаралғанда, екеуінің арасында адам баласы жаралған. Адам баласы үстінде ата-бабам Бұмын-қаған, Істемі қаған [таққа] отырған. [Таққа] отырып түрік халқына, еліне, төріне (билік) тұтқа болған, қалыптастырған»*** (КТ. I. 1) [3, 186 б.]. Осы сөйлемдерден Бумын қағанның түркі халқын ел ретінде қалыптастырып, оларға қорған болған тұлғалық сапасы айқын аңғарылады.

Елтеріс қаған (Құтлық) – Бумын қаған қайтыс болғаннан кейін таққа отырады. Құтлық қаған сол кезеңдерде әлсіреген түркі қағанатының тайпаларын біріктіріп, көк Түрік қағанатын орнатып, қуатты мемлекет дәрежесіне дейін көтерген. Оның ерлігі үшін түрік

халқы Құтлыққа Елтеріс қаған (елді теруші, жинақтаушы мағынасында) деген құрметті атақ береді. Көне түркі тайпаларының басын біріктірген күшпен Ұлы Қытай қорғанын талқандаған қаған. Осы тарихи деректер Түй-ұқұқ жырында айғақты дереккөз ретінде тасқа қашалып жазылған. Мысалы, *birle ileris qayan bolajıyn. Berije tabyaçy, öñre qytajy jyraja oyuzyu uküs ök ölürti. Bilig esi çab esi ben kürtüm. Çıyaj qızyn, Qara qımuı olurur ertimiz.* «бірге мен Елтеріс қаған болайын» -деді. Түстікте – табғачты, шығыста – қытайды (Кидан), терістікте – оғызды көп қырды. Білік есі, сөз есіне мен бағындым. Шұғай құзында, Қарақұмда отырушы едік» (Түй. I. 7) [3, 315 б.]. *Bu türük bodunqa jaraqlyu jayyuu keltürmedim. Tögünlig atyü jügürtmedim. İteris qayan qazyanmasar. Udu ben özüm qazyanmasar il jeme, bodun jeme joq erteçi erti.* «Бұл түрік халқына жарақты жау келтірмедім. Қаптаған аттыларды келтірмедім. Елтеріс қаған иелік етпесе, оған еріп мен өзім иелік етпесем, ел де, халық та жойылар еді» (Түй. I. 54, 55) [3, 319 б.]. Осы жыр жолдарынан Елтеріс қаған болып отырмағанда халықтың жойылатындығы айтылады. Ірі әскери тұлға Құтлық қаған 693 жылы қайтыс болады.

Қапаған қаған – Құтлық қағанның інісі. Бег-Чор Қапаған (Мочур шад) деген атпен таққа отырып 692-716 жылдары түркі қағанатының шекарасын ұлғайтады. Көне түркі тарихында әскери өнерді жетік меңгерген және түркі мемлекетін саяси-экономикалық жағынан нығайтып, көне түркі тайпаларын Өтікенге жинаған әскери тұлға. Қытай империясын бағындырған Қапаған қағанның 716 жылы қайтыс болғаны туралы Күүлi-чор ескерткішінде айтылады: *[Qar]ayan qayan elinte aqyryp edgü beñi körti. Uluı Küülü-çor sekiz on jasap joq bol[mys].* Қапаған қаған елінде мені құрметпен ұлықтады. Ұлы Күүлi-чор сексен жасап жоқ болды». (КЧ. I. 3) [3, 342 б.].

Білге қаған – Құтлық қағанның үлкен баласы, Күлтегіннің туған ағасы, 683 жылы дүниеге келген. 716-734 жылдары түркі тайпаларын басқарып, Біріккен Түрік қағанатын орнатқан, Ел-етміш Білге Тұрайын қаған атағы бар. 734 жылы қайтыс болады. Төмендегі мәнмәтіннен Білге қағанның іс-әрекеттерімен қатар көңіл-күйі, табғаштар салған іріткінің жетегінде кетіп, жойылып бара жатқан халқын ойлап қатты налығаны байқалады. деректерден Білге қаған өз елінің қамын ойлайтын билеуші ретінде көрінеді: *Teñri teg teñride bolmyş türük bilige qayan bödke olurtym. Sabymyn tüketi esid. Ulaju ini jegünim, oylanym ebreki oyuşym, b[odunym ilgerü kün]Toıysqyma birigerü kün ortusyñaru quuryñaru kün batysquyuña jyrñaru tun ortusyñaru anda içreki bodun quup maña kürür. [Bunça bodun quup] itdim ol amty jay joq. Türük qayan ötüken jyş olursar ilte buı joq. İlgerü şanduy [jazyqa tegi süledim. Talujqa kiçig tegmedim b[irigerü tfoquz Ersenke tegi süledim. Tübütke kiçig tegmedim. Quuryñaru jinçü ügüz keçe temir qaryuqa tegi süledim. Jyrñaru jir bajyrquu jeriñe tegi süledim. Bunça jirke tegi jorytdym. Ötüken jyşda jig idi joq ermis. Il tutsuq jir ötüken jyş ermis.* «Тәңір текті, Тәңірден жаратылған түрік Білге қаған бөдке (тақ иесіне) отырдым. Сөзімді түгел естіңдер! Ұласқан іні, тұмаларым, ұрпағым, ебтегі-иелігімдегі халқым! Ілгері-күн шығысындағы, бергі-күн ортасындағы, [және] артқы-күн батысындағы, тысқары-түн ортасындағы, мұндағының [бәрі] Ордалық халық. Мұншама халықты бағындырып басын құрадым. Ол [сөзімде] ағаттық жоқ. Түрік қағаны Өтүкен-жынысында отырса, елде мұң жоқ. Ілгері Шаңдуң жазығына дейін жауладым. Теңізге сәл жетпедім. Түстікке қарай Тоғыз-Ерсенге дейін жауладым. Түбүтке сәл жетпедім. Батыста Инжу өзенін кеше Темір-қақпаға дейін жауладым. Терістікте Жер-Байырқу жеріне дейін жауладым. Мұнша жерге дейін жорық жасадым. Өтүкен жынысында игі ие жоқ еді. Ел тұтатын жер осы Өтүкен жынысы еді.» (БК. IV. 1-3) [3, 261-262 б.].

Құтлық қағанның кіші баласы 685 жылы дүниеге келген Күлтегін бейнесі эпостық образ дәрежесіне жеткен басты және өзекті тұлға. Күлтегін бейнесі елі үшін жанын беруге даяр, ел үшін туған, қаһармандық рухта тәрбиеленген батыр тұлғасы. Түп тамыры бір түркі халықтардың бірлігін, ынтымағын көздеген, ой-сананы бір мақсатқа бағыттау идеясы бар

ерекше тұлға. Тұлғаға тән сапа – түркілік сана, түркі әлемнің құндылықтары – Отан, туған жер, елін қорғау, ата-баба салтын дәріптеу, құндылықтарын қастерлеу, оларды мақтан тұту сезімі, қайсарлық, отансүйгіштік, табандылық, батылдық, сенімділік, ерік-жігер, бауыр-малдық, жауапкершілік, ар-ождан қадірлеу, намысқойлық, ұйымшылдық, ұстамдылық, осылардың бәрі бір Күлтегіннің бойында жинақталған. Күлтегін – батыр, қайсар мінезді, ар-намысты, қаһармандық рухы биік, өр де тарихи тұлға. Соғыс өнерінің тактикасы мен стратегиясын жетік меңгерген ерен батыр. Көне түркі халықтарының тайпалы этностарын көк байрақтың астына біріктірген, Ұлы Түрік қағанатының сабақтастығын, әскери жорықтарын, дәстүрлі заңын жалғастырған және ерліктің өнегесін көрсеткен, найзағай намысты тұлға. 47 жыл өмір сүріп 47 рет әскери қолбасшы ретінде қол бастап жаулармен соғысқан. Ол 731 жылы қайтыс болады. Күлтегіннің ерлік істері мен батырлық тұлғасын сипаттайтын тілдік бірліктер Күлтегін ескерткіші мәтінінің басынан аяғына дейін көрініс тауып отырады. Мысалы, *Umaj teg ögüm qatyn quutyña inim Kül-tigin er at boldy. Alty Jigirmi jaşyña eñim qağan ilin törüsін ança qazyandy. Alty çub soydaq tapa süledimiz, buzdyмыз. Tabğaç oñ-tutug biş tšümen sü kelti. Süñüšdimiz] Kül-tigin jadağyn oplaju tegdi. Oñ-tutuq jorçyn jaraqlyу eligin tutdy. Jaraqlyуу қағанға ançulady. Olsüg anta joq qyşdyмыз. Bir otuz jaşyña çaça-señünke süñüšdimiz. Eñ ilki tadyqyn çoryn boz [atyу binip tegdi. Ol at anda]* «Ұмай текті анам қатынның құтына (бағына) інім Күлтегін ер атанды. Он алты жасында Ағам қағанның елін, төрін аңша меңгерді. Алты баулы соғдаққа қарсы жорық жасадық, бұздық. Табғач Оң-тұтұқ бес түмен қолмен келді. Соғыстық. Күлтегін жаяуларды опыра шашты. Оң-тұтұқ басшыларын қарулы қолымен қоса бағындырды, қаруларды қағанға сыйға тартты. Ол қолды онда біз жоқ қылдық. [Күлтегін] жиырма бір жасында Ча-ча-сеңүнмен соғысты. Ең ілкі рет Тадықын-чордың боз атын мініп айқасты. Ол ат онда» (КТ. I. 31, 32) [3, 188 б.]. Осы мәтін жолдарынан Күлтегіннің жасаған соғыс жорықтарын, ерліктерімен бірге оның жас мөлшері айтылған. Күлтегіннің жасына қатысты Р. Липец былай дейді: «Традиция pogodного перечисления подвигов очень глубока. Она известна еще в древнетюрских письменных источниках: на стеле в честь Кюль-тегина именно так изложены подвиги этого принца-воначальника» [4, 47 б.].

Тоникуқ Елтеріс Құтлұқ, Қапаған, Білге қағандардың кеңесшісі болған. Қытайда тәрбиеленіп білім алған. Тоникуқ талай жорықтарды бастап, талай шайқастарда жеңіске жеткен ақылды әскери қолбасшы. Тоникуқтың данышпандық қасиетін жаулары да мойындаған. Әскери өнерді жетік меңгерген, түркі тайпаларына қызмет еткен кемеңгер, ойшыл саясаткер. Бойла Баға-тархан **Тоникуқ** атағы болған. Соңғы жылдары зерттеушілер Тоникуқ антропонимін **Тұйұқуқ** деп оқуды ұсынуда **Туй/тұй** тұйғын сөзінің бірінші буыны. Тұйғын шайқаста ең алдыңғы шепте жүретін жауынгерді атаған. **Уқуқ/ұқуқ** абыз, ақыл деген мағынаны білдіреді. Яғни, **Тұй-ұқуқ** деп атаған, сондай-ақ, ол жойқын соғыстарда әскерді басқарып, жеңіске жеткені үшін де осы есімге лайықты болған соң берілуі мүмкін. Осы Тоникуқ есімі туралы зерттеуші ғалымдар әртүрлі пікірлер айтуда. Мысалы, С. Кляшторный **Тоникуқ есімі туралы былай тұжырымдайды**: «Более вероятный мне представляется возможность интерпретации здесь глагола *joq-/*juq- в значении 'хранить', 'ценить', известном по древнеуйгурском юридическим документам;» [5, 205 б.]. Білге қаған мәтінінде Тоникуқтың қолбасшы болғаны жайлы дерек бар: **Teñri teg teñri jaratmyš türük bilige [qağan] sabym. Qaғым türük bilige qağan olurtuqynda türük amty begler, kisre tarduш begler Kül çor başlaju ulaju šad apyt begler, öñre төles begler, apa tarq[an] başlaju ulaju šad apyt begler bu [...] taman tarqan tuj uquq bojla baға tarqan ulaju bujruq [...] iç bujruq Sebig Kül erkin başlaju, ulaju bujruq bunça amty begler qaғым qaғанға erteñü** Аудармасы: «Тәңір текті Тәңірі жаратқан түрік Білге қаған [менің] сөзім. Әкем Түрік Білге қаған [тақта] отырғанда түріктің қазіргі бектері, арттағы тардуш бектер, Күүлі-чор бастап ұласқан шад, апалар, бектер; өңіре төлес бектер, ана тархан бастаған, ылғи шад, апалар, бектер; ...Таман-Тархан, Тұй-ұқуқ бойла баға-тархан, ылғи бұйрықтар (қолбасшылар), ...Орда бұйрығы (қолбасшысы) Себіг Күл-еркін бастаған ылғи қолбасшылар – осыншама бүгінгі бектер Әкем-қағанға ер теңі (үзеңгілес; арқа сүйер, сүйеніш) болды» (БК. II. 13, 14) [3, 261 б.].

Күлтегін мен Білге қаған жазба ескерткіштерінің авторы - Иоллығ тегін. Мына жыр жолдарынан Иоллығ тегіннің жырды жиырма күнде жазып шыққаны туралы айтылады. Мысалы, *Bunča bitig bitigme Kül-tigin atysy jol(lu)γ tigin bitidim. Jigirme kün olurup bu taşqa, bu tamqa uqur jol(lu)γ tigin bitidim. Yǵar oylanuǵzda tuǵyunuǵzda jigdi igidür ertigiz. Üča bardyǵuz. Teǵride tirig idi kişe* [birigiz] «Мұнишама тастағы жазуды Күлтегіннің аталығы (ұстазы) Иоллығ-тегін [мен] жаздым. Жиырма күн отырып бұл тасқа, бұл тамға арнап Иоллығ-тегін [мен] жаздым. Қайғырған ұрпағыңызды да, түйгүндарыңызды да табындырып, сиындырдыңыз. Ұша бардыңыз. Тәңірде тірлік, иелік кеше беріңіз» (КТ. IV. 3) [3, 191 б.].

Батыр тарихи оқиғаларға араласып қана қоймайды, оқиғаларды ұйымдастыра да біледі, өздері бастап, өздері ерлік көрсетеді, ел мүддесін өз мүддесінен жоғары қояды. Бұл әскери тұлға мазмұнының негізгі сапасы. Қазақ халқының ұлттық болмысын айқындайтын батырлар институтының ерекшелігі де осында. Батырлар әр халықта, тарихи кезеңдерде ерлік пен елдіктің басында тұрып, ұлттың ұлт ретінде қалыптасып, мемлекетті сақтап қалуға үлес қосқан тұлғалар. «Батырлықты тек жеке адамның қасиеті деп қарастырмай қазақ мемлекеттілігінің қалыптасуына ықпал еткен саяси-әлеуметтік үрдіс деп қарастыруымыз қажет...» [6, 59 б.]. Жалпытүркілік батырлар мәртебесінің тарихы көне түркілердің жазба ескерткіштерінен бастау алады. Батырлар институтының басты қызметі – елді, мемлекетті, туған өлкені сыртқы жаулардан қорғау. Батырлардың өзіне тән әлеуметтік нормалары, өзін-өзі ұстау ережелері, өзінің идеологиялары, өзінің ерекше өмір-салты, өзінің әскери этикасы, өздеріне ғана тән әдеттері, дәстүрлері, көшпелі қоғам топтары арасында өзара қарым-қатынастары болған. «Ел билігін қолына ұстаған қоғамдық жік болғандықтан, хандық билікпен тығыз байланысты болғандықтан батырлар қашанда мемлекеттің ішкі, сыртқы саясатын анықтауға араласып, ханға кеңесші болып, түрлі мемлекетаралық қатынастарға қатнасып түрлі елшіліктерге жүретін» [7, 18 б.]. Батырлардың әскери кәсібі мұра ретінде ұрпақтан ұрпаққа беріліп отыратын болған, батыр отбасында туған ер бала міндетті түрде батыр болып ержетеді. Қазақтар осындай дәстүрлі жалғастықты «шынжырлы тұқым» деп атаған. Батыр атағы алғаш көрсеткен ерекше жауынгерлік ерлігінен кейін ғана берілген. Батырлардың балалары он үш, он бес жастан бастап жауынгерлік жорыққа атанған. Әр батырдың өзіне арналған жасалып, сақталатын қаруы болады, жауынгерлік қару-жарақтар мен сауыт-саймандар да атадан балаға мирас болып қалып отырған. Батыр қарумен ант қабылдап, неше түрлі рәсімдер жасаған.

Көне түркі жазба ескерткіштерінде әскери қолбасшы, жауынгер қаған тұқымынан өрбіп, ата-бабасынан, ағаларынан мирас ретінде қабылдап одан әрі елді билеп отырған. Жауынгер – ел қорғаны, еліне тірек бола алатын, әлсізге қорған, жетім-жесірге қамқор болатын адам. Жауынгер – ел қорғау, халық мүддесі жолында ата-баба өсиетін бұлжытпай орындайтын тұлға. Жауынгердің мақсаты мен тағдыры халық тағдырымен ұштасып жатыр. **Көне түркілер туралы Л. Гумилевтің:** «Түркілердің көк сауытты көкжалдары қытайдың жаяу сүңгішілерімен де, Иранның атты атқыштарымен де иық тіресе соғысатын күшті жаяу болған. Мойнынан қара санына дейін малындыра темір сауыт киген» [8, 67 б.]. – деген дерегі көне түркілердің айбынды жауынгерлер болғанын дәлелдейді.

Қорытынды. Жазба мәдениетіміз бен әскери тарихымыздың бастауы – көне түркі жазба ескерткіштерінде сипатталған әскери тұлғалардың сапалық мазмұнын құрайтын ел мен жер үшін, тәуелсіздік пен еркіндік үшін жүргізген күресі, ерлік істері, жеңіс жолындағы әскери тактикасы YII-IX ғасыр түркілерінің «батырлық/жауынгерлік дәстүрінің» толық қалыптасқанын, «әскери институттың» негізін қалағанын көрсетеді. Әскери қолбасшы тұлғалардың жауынгерлікпен қатар адамгершілік қасиеттерімен астасып тұлға мазмұнын толықтыра түседі. *Түрк Елінің Мәңгі Ел болуын мақсат тұтқан көнетүркілік әскери тұлғалардың өнегелі істері бүгінгі түркі дүниесінің бірлігін қамтамасыз етумен қатар патриоттық рух береді.*

Шартты белгілеулер мен қысқартулар:

БК.	Білге қаған мәтіні
КТ.	Күлтегін мәтіні
Түй.	Түй-ұқұқ мәтіні
КЧ.	Күүлi-чор

Әдебиеттер тізімі

- 1 Назарбаев Н.Ә. Ұлы даланың жеті қыры / Н.Ә. Назарбаев // «Егемен Қазақстан» газеті. - 2018 ж., 21 қараша. - № 223.
- 2 Жанұзақ Т., Рысберген Қ. Қазақ ономастикасы: жетістіктері мен болашағы. / Т. Жанұзақ, Қ. Рысберген - Алматы: Азия, 2004. - 128 б.
- 3 Жолдасбеков М., Сартқожаұлы Қ. Орхон ескерткіштерінің толық Атласы. / М. Жолдасбеков, Қ. Сартқожа - Астана: Күлтегін, 2005. – 360 б.
- 4 Липец Р.С. Образы батыра и его коня в тюрко-монгольском эпосе. / Р.С. Липец - Москва: Прогресс, 1984. – 263 с.
- 5 Тюркологический сборник к шестидесятилетию А.Н. Кононова. / редактор С. Г. Кляшторный - Москва: Наука, 1966. – 205 с.
- 6 Назарбаев Н.Ә. Тарих толқынында. / Н.Ә. Назарбаев - Алматы: Атамұра. 1999. - 296 б.
- 7 Ахметжанов Қ.С. Жараған темір кигендер (батырлардың қару-жарағы, әскери өнері, салт-дәстүрлері). / Қ.С. Ахметжанов - Алматы: «Дәуір», 1996. - 256 б.
- 8 Гумилев Л.Н. Көне түркілер. / Л.Н. Гумилев - Алматы: Білім, 1994. - 502 б.

Saule Orazbai

*The First President of the Republic of Kazakhstan - the Leader of the Nation
National Defense University, Nur-Sultan, Kazakhstan*

An image of historical figures in the texts of Orkhon-Yenisei monuments

Abstract. The article is devoted to the analysis of Kagans and commanders in the text of the Orkhon-Yenisei written monuments as military personalities. Language units characterizing the qualitative features of historical personalities are considered at the lexical, syntactic, contextual level. The semantics foundations of the anthroponyms characteristic of Kagans and generals are analyzed, military faces of the Turkic sense that existed in the VII-IX centuries are identified.

It has been established that the status of the heroes started from the inscriptions of these ancient Turkic peoples. The heroic relationships between the social norms, the rules of self-rule, their ideologies, their own lifestyle, their military etiquette, their own habits, traditions, relationships with the nomadic community. In the dynasty, they were separated from their ancestors and ruled the country, rescued by the enemy from the enemy, and executed by the will of the ancestors. The purpose and the destiny of the warrior is the fate of the people.

Key words: personality, anthropology, language, military words, kagan, military leader, war.

Сауле Оразбай

Национальный Университет обороны имени Первого
Президента Республики Казахстан – Елбасы, Астана, Казахстан

Образ исторических деятелей в текстах орхон-енисейских памятников

Аннотация. Статья посвящена анализу Каганов и полководцев в тексте Орхон-енисейских письменных памятников как военных личностей. Языковые единицы, характеризующие качественные особенности исторических личностей, рассматриваются на лексическом, синтаксическом, контекстном уровне. Анализируется семантика основы антропонимов, характерных для Каганов и полководцев, выявляются военные лица тюркского мира, существовавшие в VII-IX веках.

Статус батыров определял начало письменных памятников этих древних тюрков. Были озвучены характерные социальные нормы батыров, правила поведения, свои идеологии, свой особый образ жизни, свою военную этику, свойственные им привычки, традиции, взаимоотношения между группами кочевого общества. От предков принимая наследство и в дальнейшем руководя страной, спасают страну от врага, неукоснительно исполняют заветы предков. Актуально, что цель и Судьба солдата сопряжены с судьбой народа.

Ключевые слова: личность, антропоактуальность, язык, военные слова, каган, военачальник, война.

References

- 1 Nazarbaev N.A. Uly dalanın jeti qyry [Seven sides of the Great Steppe], (The newspaper «Egemen Qazaqstan», 21 qarasa, (223)). (2018) [in Kazakh].
- 2 Zhanuzaq T., Rysbergen Q. Qazaq onomastikasy: zhetistikteri men bolashagy [Kazakh onomastics: achievements and prospects], (Azia, Almaty, 2004, 128 p.). [in Kazakh].
- 3 Joldasbekov M., Sartqojauly K. Orhon eskertkisterinin tolyq Atlasy [Full Atlas of Orkhon Monuments], (Kultegin, Astana, 2005, 360 p.). [in Kazakh].
- 4 Lipec R.S. Obrazy batyra i ego konyia v turko-mongolskom epose [The heroes of heroes and her horse in the Turco-Mongolian epos], (Moscow, 1984, 263 p.). [in Russian].
- 5 Turkologicheskii sbornik k shestidesitiletii A.N. Kononova [Turkic collection of the sixtieth anniversary A.N. Kononov], redaktor S.G. Klyashtorny [editor S.G. Klyashtorny], (Science, Moscow, 1966, 205 p.). [in Russian].
- 6 Nazarbaev N.Ə. Tarih tolqynynda [In the stream of history], (Atamura, Almaty, 1999, 296 p.). [in Kazakh].
- 7 Ahmetjanov Q.S. Jaragan temir kigender (batırlardıń qary-jaragy, askeri oneri, salt-dasturleri) [Heroes wearing armor (weapons of warfare, martial arts, traditions)], (Dayir, Almaty, 1996, 256 p.). [in Kazakh].
- 8 Gumilev L.N. Kone turkiler [Ancient Turks], (Education, Almaty, 1994, 502 p.). [in Russian].

Автор туралы мәлімет:

Оразбай Сауле – Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті-Елбасы атындағы Ұлттық қорғаныс университетінің 3 курс докторанты. Нұр-Сұлтан, Қазақстан.

Orazbai Saule – 3-year doctoral student of the National University of Defense named after the First President of the Republic of Kazakhstan-Elbasy, Nur-Sultan, Kazakhstan.

**«Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы.
Филология сериясы» журналында мақала жариялау ережесі**

1. Журналдың мақсаты. Филология ғылымдарының өзекті мәселелерін, тіл және әдебиетті оқыту әдістемелерін және де ғылыми конференциялардың ең маңызды материалдарын, библиографиялық шолу мен сын пікірлерді көрсететін әдебиеттану және тілтану саласындағы мұқият тексеруден өткен түпнұсқа ғылыми жұмыстарды жариялау.

2. Журналда мақаланы жариялаушы автор Ғылыми басылымдар бөліміне (*мекенжайы: 010008, Қазақстан, Астана қаласы, Қ.Сәтпаев көшесі, 2, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Бас ғымарат, 408 кабинет*) қолжазбаның қол қойылған 1 (бір) дана қағаз нұсқасын тапсыру және **Word** форматындағы нұсқасын **vest_phil@enu.kz** электрондық поштасына жіберу қажет. Қағазға басылған мақала мәтіні мен электронды нұсқасы бірдей болулары қажет. Мақаламен бірге автордың жұмыс орнынан **Ілеспе хат** та тапсырылуы қажет. Мақалалар **қазақ, орыс, ағылшын** тілдерінде қабылданады.

3. Авторлардың редакцияға мақалаларды жіберуі «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысында» басуға және шет тіліне аударып, қайта басуға келісімін білдіреді. Автор мақаланы редакцияға жіберу арқылы өз туралы мәліметтің дұрыстығына, мақала көшірілмегендігіне (плагиаттың жоқтығына) және басқа да заңсыз көшірмелердің жоқтығына, барлық көшірмелердің, кестелердің, сұлбалардың, иллюстрациялардың тиісті түрде рәсімдеуіне кепілдеме береді.

4. Ұсынылатын мақала көлемі (жекедеректер мен әдебиеттер тізімін қоса):
- мақалалар үшін - 8 ден 16 бетке дейін;
- сын пікірлер (монографияға, кітапқа) және конференция туралы пікір - 6 дан 12 бетке дейін.

5. Мақала мәтінінің пішіні:

- **Microsoft Word** (docx) форматындағы файлда;
- **Times New Roman** шрифінде;
- жақтау жолағы 2x2x2x2;
- 1,5 жоларалық интервалы;
- 14 кегл;
- мәтінді жақтау көлеміне сәйкестендіру керек;
- Әрбір азатжол қызыл сызықтан басталуы қажет (1 см шегініс);
- **транслитерация** Library of Congress (LC) жүйесінде жасалуы керек.

Мақаланы құру сұлбасы:

XҒТАР <http://grnti.ru/> - бірінші жолдың сол жақтауында;

Автор(лар) туралы метамәліметтердің мазмұны (*Рәсімдеу үлгісі/Образец оформления статьи/Template* қараңыз)

Автор(лар)дың аты-жөні – жолдың ортасында **қою әріппен** жазылады;

Мекеменің толық атауы, қаласы, мемлекеті (егер авторлар әртүрлі мекемелерде жұмыс істесе, онда автордың тегі мен тиісті мекеменің қасында бірдей белгіше қойылады)
Автор(лар)дың E-mail-ы – жақша ішінде (*курсивпен*);

Мақала атауы – жолдың ортасында (жартылай қоюмен)

Аңдатпа – (100-200 сөз) формуласыз, мақаланың атауын мейлінше қайталамауы қажет; әдебиеттерге сілтемелер болмауы қажет; мақаланың құрылысын (кіріспе, зерттеу әдіснамасы мен әдістемесі, зерттеу нәтижелері, қорытынды) сақтай отырып, мақаланың қысқаша мазмұны берілуі қажет.

Түйін сөздер («Түйін сөздер» сөз тіркесі **жартылай қоюмен** белгіленеді) (5-8 сөз немесе сөз тіркестері) - Түйін сөздер зерттеу тақырыбын өте дәл бейнелеу керек, сонымен қатар, ақпараттық-ізвестіру жүйелерінде мақаланы жеңіл табуға мүмкіндік беретін мақала мәтінінің терминдерін және де басқа маңызды ұғымдарды қамтуы қажет.

Мақаланың негізгі мәтіні кіріспені, мақсат пен міндеттерді қоюылуын, зерттеу тақырыбы бойынша жұмыстардың шолуын, зерттеу әдістерін, нәтижелері/талқылауы, қорытынды қамтуы қажет (жоларалық интервал - 1, азат жол «қызыл жолдан» - 1 см, беттеу жолағы – еніне сай жасалады).

Кестелер, суреттер – аталғаннан кейін орналастырылады. Әр иллюстрация қасында оның аталуы болуы қажет. Сурет айқын әрі сканерден өтпеген болуы керек.

Мақаладағы формулалар тек мәтінде оларға сілтеме берілсе ғана нөмірленеді.

Жалпы қолданыста бар аббревиатуралар мен қысқартулардан басқаларына міндетті түрде алғаш қолданғанда түсініктеме берілуі қажет.

Қаржылай көмек туралы ақпарат бірінші бетте көрсетіледі.

Әдебиеттер тізімі. Мәтінде әдебиеттерге сілтеме тікжақшаға алынады. Мәтіндегі әдебиеттер тізіміне сілтемелердің нөмірленуі мәтінде қолданылуына қатысты жүргізіледі: мәтінде кездескен әдебиетке алғашқы сілтеме [1, 153 б.] арқылы, екінші сілтеме [2, 185 б.] арқылы т.с.с. жүргізіледі. Мақаланың негізгі мәтініндегі кітапқа сілтеме қолданылған беттерді көрсету керек (мысалы, [1, 45 б.]).

Жарияланбаған еңбектерге сілтемелер жасалмайды. Сонымен қатар, рецензиядан өтпеген басылымдарға да сілтемелер жасалмайды (әдебиеттер тізімін, әдебиеттер тізімінің ағылшынша әзірлеу үлгісін төмендегі мақаланы рәсімдеу үлгісінен қараңыз).

Мақала соңындағы әдебиеттер тізімінен кейін библиографиялық мәліметтер орыс және ағылшын тілінде (егер мақала қазақ тілінде жазылса), қазақ және ағылшын тілінде (егер мақала орыс тілінде жазылса), орыс және қазақ тілінде (егер мақала ағылшын тілінде жазылған болса) беріледі.

Авторлар туралы мәлімет: аты-жөні, ғылыми атағы, қызметі, жұмыс орны, жұмыс орнының мекенжайы, телефон, e-mail – қазақ, орыс және ағылшын тілінде толтырылады.

6. Қолжазба мұқият тексерілген болуы қажет. Техникалық талаптарға сай келмеген қолжазбалар қайта өңдеуге қайтарылады. Қолжазбаның кейін қайтарылуы, оның журналда басылуына жіберілуін білдірмейді.

7. Электронды корректурамен жұмыс істеу. Ғылыми басылымдар бөліміне түскен мақалалар жабық (анонимді) тексеруге жіберіледі. Эксперттер ұсынылған мақалаға оның жариялау мүмкіндігі, жақсарту қажеттілігі немесе қабылданбауы туралы дәлелді қорытындысын қамтитын жазбаша сын пікір береді. Жарамсыз деп таныған мақала қайтара қарастырылмайды. Мақаланы түзетуге ұсыныс берген жағдайда авторлар үш күн аралығында мақаланың корректурасын жіберу керек. Мақаланың түзетілген нұсқасы мен автордың рецензентке жауабы редакцияға жіберіледі. Оң сын пікірлер алған мақалалар оларды талқылау және басылымға бекіту үшін журналдың редакциялық алқасына ұсынылады.

Журналдың басылым жиілігі: жылына 4 рет.

8. Төлемақы. Басылымға рұқсат етілген мақала авторларына келесі реквизиттер бойынша төлем жасау қажет (ЕҰУ қызметкерлері үшін - 4500 тенге; басқа ұйым қызметкерлеріне - 5500 тенге).

Реквизиттері:

- 1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: КСЖВКЗКХ
ИИК: KZ978562203105747338
Кбе 16
Кнп 859- за статьи
- 2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кнп 859 – за статьи
- 3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кнп 859 – за статьи
- 4) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кнп 859.

«Мақала үшін, автордың АТЫ-ЖӨНІ»

Provisions on articles submitted to the journal “Bulletin of the L.N. Gumilyov Eurasian National University. Philology Series”

1. Goal of the journal. Publication of carefully selected original scientific papers in the fields of literary studies, linguistics, reflecting the actual problems of philology, language and literature teaching methods, most significant proceedings of scientific conferences, bibliographic summaries and reviews.

2. An author who wishes to publish a paper in the journal must submit the paper in one hard copy (printed version), signed by the author, to the scientific publication office (at the address: 010008, the Republic of Kazakhstan, Astana, Satpayev St., 2. The L.N. Gumilyov Eurasian National University, Main Administrative Building, Office 408) and by e-mail **vest_phil@enu.kz** in **Word** format. At the same time, strict compliance between Word-version and the hard copy is required. And also the authors need to submit a cover letter.

Language of publications: Kazakh, Russian, English.

3. Submission of papers to the scientific publication office means the authors' consent to the right of the Publisher, the L.N. Gumilyov Eurasian National University, to publish papers in the journal and their re-publication in any foreign language. By submitting the text of the paper for publication in the journal, the author guarantees the correctness of all information about themselves, lack of plagiarism and other forms of unauthorized use in the article, proper formulation of all borrowings of text, tables, diagrams, and illustrations.

4. The recommended volume of the paper (including metadata and references):

- for papers – between 8-16 pages;
- for reviews (of monographs, books), reviews on conferences – between 6-12 pages.

5. Text formatting requirements:

- Microsoft Word file format (docx);
- Times New Roman font;
- the size of the fields 2 * 2 * 2 * 2;
- line spacing 1,0;
- size 14;
- text alignment in width;
- each paragraph beginning with the main line (indent 1 cm);
- transliteration is carried out according to the Library of Congress (LC) system.

Structure of the article:

IASTI <http://grnti.ru/> – first line, left

The content of the metadata about the author (see Рәсімдеу үлгісі / Paper template)

Initials and Surname of the author (s) – center alignment, italics

Full name of the affiliation, city, country (if the authors work in different organizations, you need to put the same icon next to the name of the author and the corresponding organization)

Author's e-mail (s) – in brackets (italics)

Paper title – center alignment (bold)

Abstract (100-200 words) must not contain formulas or repeat the content of the paper; it must not contain bibliographic references; it must reflect the summary of the paper, preserving the structure of the paper – introduction, methodology and research methods, research results, conclusion.

Key words (the phrase «Keywords» is bold) (5-8 words/word groups). Keywords must be extremely accurate to reflect the subject area of the study, include terms from the text of the paper and other important concepts that make it possible to facilitate and expand the possibilities of finding the paper by means of an information retrieval system).

The main text of the paper must contain an introduction, setting goals and objectives, a review of works on the research topic, research methods, results / discussions conclusion / conclusions – line spacing – 1, «main line» indent – 1.25 cm, justified alignment.

Tables, figures must be placed after the mention. Each illustration must be followed by the inscription. Figures should be clear, clean, and unscanned. Only those formulas referenced in the text are subjected to numbering.

All abbreviations and shprttenings, with the exception of obviously well-known, must be decoded when first used in the text.

Information about the financial support of the work is indicated on the first page in the form of a footnote.

References. In the text, references are indicated in square brackets. References must be numbered strictly in the order of mention in the text. The first reference in the text to a reference must have the number [1, 153 p.], the second – [2, 185 p.], Etc. The reference to the book in the main text of the article should be accompanied by an indication of the pages used (for example, [1, 45 p.]). Links to unpublished works are not allowed. Undesirable references to unlicensed publications are not recommended (examples of the description of the list of references, descriptions of the list of references in English, see below in the sample article).

At the end of the paper, after the list of references, it is necessary to indicate bibliographic data in Russian and English (if the paper is in Kazakh), in Kazakh and English (if the paper is in Russian) and in Russian and Kazakh (if the paper is in English language).

Information about the authors: last name, first name, patronymic, scientific degree, position, affiliation, full business address, telephone, e-mail – in Kazakh, Russian and English.

6. The manuscript must be carefully verified. Non-compliant manuscripts will be returned for revision. Returning for revision does not mean that the manuscript has been accepted for publication.

7. Work with electronic proofreading. Papers submitted to the Department of Scientific Publications (editing office) are sent for anonymous review. Experts give a written review of the submitted paper with a reasoned conclusion about the possibility of its publication, the need to send for revision or (rejection) of the paper. Papers that have received a negative review are not accepted for reconsideration. Authors should, within three days, send the proofreading of the paper if it is decided to finalize the paper. Corrected versions of papers and the author's response to the reviewer are sent to the editor. Papers with positive reviews are submitted to the editorial board of the journal for discussion and approval for publication.

Periodicity of the journal: 4 times a year.

8. Payment. Authors who have received a positive opinion on publication must pay to the following banking details (for ENU employees – 4,500 KZT, for outside organizations – 5,500 KZT):

Реквизиты:

- 1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: КСЖВКЗКХ
ИИК: KZ978562203105747338
Кбе 16
Кпн 859- за статьи

- 2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кпн 859 – за статьи

- 3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кпн 859 – за статьи

- 4) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кпн 859.

«For the publication, Name of the author»

Положение о рукописях, представляемых в журнал «Вестник Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева. Серия Филология»

1. Цель журнала. Публикация тщательно отобранных оригинальных научных работ в области литературоведения и языкознания, отражающих актуальные проблемы филологических наук, методы преподавания языка и литературы, а также наиболее значимые материалы научных конференций, библиографические обзоры и рецензии.

2. Автору, желающему опубликовать статью в журнале, необходимо представить рукопись в твердой копии (распечатанном варианте) в одном экземпляре, подписанном автором, в Отдел научных изданий (по адресу: 010008, Казахстан, г. Астана, ул. Сатпаева, 2, Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Учебно-административный корпус, каб. 408) и по e-mail vest_phil@enu.kz. При этом должно быть строго выдержано соответствие между Word-файлом и твердой копией. А также авторам необходимо представить **сопроводительное письмо**.

Язык публикаций: казахский, русский, английский.

3. Отправление статей в редакцию означает согласие авторов на право Издателя – Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева – публикации статей в журнале и переиздания их на любом иностранном языке. Представляя текст работы для публикации в журнале, автор гарантирует правильность всех сведений о себе, отсутствие плагиата и других форм неправомерного заимствования в рукописи, надлежащее оформление всех заимствований текста, таблиц, схем, иллюстраций.

4. Рекомендованный объем (включая метаданные и список литературы):

- для статей – от 8 до 16 страниц;
- для рецензий (на монографии), отзывов о конференциях – от 6 до 12 страниц.

5. Требования к форматированию текста:

- формат файла Microsoft Word (docx);
- шрифт Times New Roman;
- размер полей 2*2*2*2;
- междустрочный интервал 1,0; – кегль 14;
- выравнивание текста по ширине;
- каждый абзац должен начинаться с красной строки (отступ 1 см);
- транслитерация осуществляется по системе Library of Congress (LC).

Схема построения статьи:

ГРНТИ <http://grnti.ru/> – первая строка, слева

Содержание метаданных об авторе (см. Рәсімдеу үлгісі/Образец оформления статьи/Template)

Инициалы и фамилия автора(ов) – выравнивание по центру (начертание курсивом)

Полное наименование организации, город, страна (если авторы работают в разных организациях, необходимо поставить одинаковый значок около фамилии автора и соответствующей организации)

E-mail автора(ов) – в скобках (начертание курсивом)

Название статьи – выравнивание по центру (начертание полужирным)

Аннотация (100-200 слов) не должна содержать формулы, по содержанию повторять название статьи; не должна содержать библиографические ссылки; должна отражать краткое содержание статьи, сохраняя структуру статьи – введение, методологию и методику исследования, результаты исследования, заключение.

Ключевые слова (словосочетание «Ключевые слова» выделяется полужирным) (5-8 слов/словосочетаний). Ключевые слова должны предельно точно отражать предметную область исследования, включать термины из текста статьи и другие важные понятия, позволяющие облегчить и расширить возможности нахождения статьи средствами информационно-поисковой системы).

Основной текст статьи должен содержать введение, постановку цели и задач, обзор работ по теме исследования, методы исследования, результаты/обсуждение, заключение/выводы – межстрочный интервал – 1, отступ «красной строки» – 1,25 см, выравнивание по ширине.

Таблицы, рисунки необходимо располагать после упоминания. С каждой иллюстрацией должна следовать надпись. Рисунки должны быть четкими, чистыми, несканированными. В статье нумеруются лишь те формулы, на которые по тексту есть ссылки.

Все аббревиатуры и сокращения, за исключением заведомо общеизвестных, должны быть расшифрованы при первом употреблении в тексте.

Сведения о финансовой поддержке работы указываются на первой странице в виде сноски.

Список литературы. В тексте ссылки обозначаются в квадратных скобках. Ссылки должны быть пронумерованы строго по порядку упоминания в тексте. Первая ссылка в тексте на литературу должна иметь номер [1, 153 с.], вторая - [2, 185 с.] и т.д. Ссылка на книгу в основном тексте статьи должна сопровождаться указанием использованных страниц (например, [1, 45 с.]). Ссылки на неопубликованные работы не допускаются. Нежелательны ссылки на нецензурируемые издания (примеры описания списка литературы, описания списка литературы на английском языке см. ниже в образце оформления статьи).

В конце статьи, после списка литературы, необходимо указать библиографические данные на русском и английском языках (если статья оформлена на казахском языке), на казахском и английском языках (если статья оформлена на русском языке) и на русском и казахском языках (если статья оформлена на английском языке).

Сведения об авторах: фамилия, имя, отчество, научная степень, должность, место работы, полный служебный адрес, телефон, e-mail – на казахском, русском и английском языках.

6. Рукопись должна быть тщательно выверена. Рукописи, не соответствующие техническим требованиям, будут возвращены на доработку. Возвращение на доработку не означает, что рукопись принята к опубликованию.

7. Работа с электронной корректурой. Статьи, поступившие в Отдел научных изданий (редакция), отправляются на анонимное рецензирование. Эксперты дают письменную рецензию на представленную статью с мотивированным заключением о возможности ее опубликования, необходимости направить на доработку или (отклонении) статьи. Статьи, получившие отрицательную рецензию, к повторному рассмотрению не принимаются. Авторам в течение трех дней необходимо отправить корректуру статьи в случае принятия решения о доработке статьи. Исправленные варианты статей и ответ автора рецензенту присылаются в редакцию. Статьи, имеющие положительные рецензии, представляются редколлегии журнала для обсуждения и утверждения для публикации.

Периодичность журнала: 4 раза в год.

8. Оплата. Авторам, получившим положительное заключение к опубликованию, необходимо произвести оплату по следующим реквизитам (для сотрудников ЕНУ – 4500 тенге, для сторонних организаций – 5500 тенге):

Реквизиты:

- 1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: КСЖВКЗКХ
ИИК: KZ978562203105747338
Кбе 16
Кпп 859- за статьи
- 2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кпп 859 – за статьи
- 3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кпп 859 – за статьи
- 4) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кпп 859.

«За публикацию ФИО автора»

Редактор: Дихан Қамзабекұлы
Шығарушы редактор: І.Р. Құрманғалиев
Дизайн: Ілияс Рысбекұлы

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
ХАБАРШЫСЫ. Филология сериясы.
- 2019. - 2 (127). - Астана: ЕҰУ. 227-б.
Шартты б.т. - 21,0 Таралымы - 35 дана

Мәтін мазмұнына типография жауап бермейді.

Редакция мекенжайы: 010008, Қазақстан Республикасы,
Нұр-Сұлтан қаласы, Қ. Сәтбаев көшесі, 2.
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31-413)

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
баспасында басылды